

УДК 341:343.8(477)

М.О. Свирін,кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

У статті розглядаються основні міжнародно-правові документи у сфері запобігання злочинності, зокрема Рекомендації щодо міжнародного співробітництва в галузі запобігання злочинності та кримінального судочинства в контексті розвитку і нового міжнародного економічного порядку та Керівні принципи щодо запобігання організованій злочинності та боротьби з нею. Наголошується, що в розробці цих та інших міжнародних стандартів з проблем запобігання злочинності важлива роль належить Конгресу Організації Об'єднаних Націй із запобігання злочинності і кримінального правосуддя.

Ключові слова: запобігання злочинності, міжнародно-правові документи, протидія злочинності.

В статье рассматриваются основные международно-правовые документы в сфере предупреждения преступности, в частности Рекомендации по международному сотрудничеству в области предупреждения преступности и уголовного судопроизводства в контексте развития и нового международного экономического порядка и Руководящие принципы по предотвращению организованной преступности и борьбы с ней. Отмечается, что в разработке этих и других международных стандартов по проблемам предупреждения преступности важная роль принадлежит Конгрессу Организации Объединенных Наций по предупреждению преступности и уголовному правосудию.

Ключевые слова: предотвращение преступности, международно-правовые документы, противодействие преступности.

Paper studies the main international instruments in the field of crime prevention, in particular the recommendation on international cooperation in the field of crime prevention and criminal justice in the context of the development and a new international economic order and guidelines on the prevention of organized crime and combat it. It is noted that in the development of these and other international standards on issues of crime prevention, the important role belongs to the Congress of the United Nations in crime prevention and criminal justice.

Keywords: crime prevention, international legal instruments, combating crime.

Невпинне зростання рівня злочинності у світі, її інтернаціоналізація зумовили необхідність міжнародного співробітництва в боротьбі із цими асоціальними явищами. Важливість постійного моніторингу питань, пов'язаних з організацією запобігання злочинам, підтримання на належному професійному рівні національних систем кримінального правосуддя неодноразово підкреслювалась міжнародними правовими організаціями, які вивчають проблеми протидії злочинності.

Взаємодія міжнародного та національних законодавств у цій сфері значною мірою здійснюється за допомогою міжнародних стандартів. У їх розробленні

важлива роль відведена Конгресу ООН щодо запобігання злочинам і кримінального правосуддя. Документи, які приймаються Конгресом, підтверджуються Генеральною Асамблеєю ООН, що надає їм додатковий авторитет, у результаті чого утворилася ціла низка таких стандартів, які охоплюють практично всі аспекти цієї галузі.

Рішення Конгресів ООН є своєрідною дорожньою картою для країн у справі розбудови та вдосконалення національних законодавств з проблем запобігання злочинам, плануванні комплексів відповідних заходів на рівні урядових програм тощо. Безумовно, що розробці відповідних законопроектів і плануванню практичних заходів має передувати комплекс наукових досліджень, що проводяться на національних рівнях.

Міжнародні правові акти, зарубіжний досвід запобігання злочинності розглянуто в роботах М.Г. Вербенського, В.В. Голіни, В.Л. Грохольського, О.М. Джужі, А.П. Закалюка, М.Г. Колодяжного, О.Г. Кулика, О.А. Мартиненка, Б.В. Романюка, А.В. Савченка, М.І. Хавронюка, О.Ю. Шостко та ін. Метою цієї статті є дослідження ключових міжнародних документів (стандартів) у сфері запобігання злочинності та визначення перспектив використання їх рекомендацій у плануванні та здійсненні заходів запобігання злочинності в Україні.

Конгреси ООН із запобігання злочинності і кримінального правосуддя проходять, починаючи із 1955 р. згідно з резолюцією 415(V) Генеральної Асамблеї ООН від 1 грудня 1950 року, кожні п'ять років з метою вивчення стану й тенденцій злочинності у світі [1]. Діяльність Конгресу ООН переслідує подвійну мету: відшкодування шкоди та збитків, які завдані в результаті вчинення злочину (шкідливих наслідків злочинності на соціально-економічному рівні), а також забезпечення дотримання міжнародних стандартів і норм у кримінальному судочинстві. З цією метою ООН сприяє розповсюдженню інформації та обміну відповідними даними, підготовці кадрів та направленню безпосередньої допомоги урядам за їх проханням.

Підготовку роботи конгресів забезпечує Комітет із запобігання злочинності й поводження з правопорушниками Економічної та Соціальної Ради. З 1950 р. Комітет неодноразово змінював свою назву і статус: у 1971 р. – Комітет із запобігання злочинності та з боротьби з нею; у 1993 р. – Комісія із запобігання злочинності з кримінального правосуддя [2]. Зміна найменування Комітету (Комісії) викликала і зміну назви самих конгресів: Конгрес ООН із запобігання злочинності та поводження з правопорушниками (1955–2000 рр.) – на Конгрес ООН із запобігання злочинності та з кримінального правосуддя (2005 р.).

Конгреси – універсальні форуми, на яких не тільки підсумовують результати співробітництва держав світу у сфері боротьби зі злочинністю, а й пропонують нові стратегії запобігання різним її проявам. У їх роботі беруть участь кримінологи, пенологи, вищі посадові особи поліцейської служби, а також експерти в галузях кримінального права, прав людини та соціальної реабілітації тощо. Унікальність цих заходів, зазначають В.В. Голіна та М.Г. Колодяжний, полягає в тому, що в їх засіданнях беруть участь понад 100 країн світу. Особливість, теоретична і практична цінність конгресів ООН полягає також у можливостях обмінятися досвідом використання науково-обґрунтованих, практично випробуваних і доведених конкретними діями у відповідних країнах світу заходів щодо попередження злочинних дій. Матеріали цих конгресів є своєрідним віддзеркаленням сучасного стану світової злочинності та прогресивної практики протидії їй [2].

За період з 1955 року було проведено тринадцять таких конгресів.

Перший Конгрес (Женева, 1955 р.) схвалив Мінімальні стандарти правил поводження із в'язнями.

Другий Конгрес (Лондон, 1960 р.) розглянув заходи щодо запобігання злочинності дітей та обговорив питання щодо праці в'язнів, їх умовно-дострокового звільнення та допомоги їм після звільнення.

Третій Конгрес (Стокгольм, 1965 р.) схвалив заходи щодо запобігання злочинності, які приймає суспільство, і боротьби з рецидивом.

Четвертий Конгрес (Токіо, 1970 р.) поклав початок новому підходу до проблем запобігання злочинності. Прийнята Конгресом декларація закріпила основи широкого соціального підходу, підкреслила необхідність координації та збільшення інтенсивності діяльності щодо запобігання злочинності в загальному контексті економічного та соціального розвитку, який визначається кожною державою.

П'ятий Конгрес (Женева, 1975 р.) прийняв Декларацію про захист усіх осіб від тортур та інших жорстоких, нелюдських чи таких, які принижують гідність, способів поводження та покарання. На Конгресі також була закладена основа Кодексу дій посадових осіб щодо підтримання правопорядку, який був схвалений Асамблеєю в 1979 році.

Шостий Конгрес (Каракас, 1980 р.) розглянув питання щодо динаміки злочинів, що стосуються дітей та які пов'язані зі зловживанням владою, а також щодо деінституалізації виправних заходів.

Сьомий Конгрес (Мілан, 1985 р.) прийняв: Міланський план дій щодо укріплення міжнародного співробітництва в галузі запобігання злочинності та кримінальному судочинстві; Керівні принципи в галузі запобігання злочинності та кримінального судочинства в контексті розвитку та нового міжнародного економічного порядку; Мінімальні стандартні правила, які стосуються відправлення правосуддя стосовно дітей (Пекінські правила) та інші документи.

Восьмий Конгрес (Гавана, 1990 р.) затвердив: Стандартні мінімальні правила ООН стосовно заходів, які не пов'язані з тюремним ув'язненням (Токійські правила); "Ер-Рядські принципи" (щодо запобігання злочинності серед дітей) тощо, а також розглянув питання щодо політики у сфері кримінального правосуддя; міжнародних дій по боротьбі з організованою злочинністю, терористичною злочинною діяльністю тощо. Усього на цьому Конгресі було прийнято 35 резолюцій, 5 типових угод та інші документи [1].

Дев'ятий Конгрес (Каїр, 1995 р.) проаналізував аспекти запобігання транснаціональній та організованій злочинності і міжнародного співробітництва у цій сфері; стратегії у сфері запобігання злочинності, зокрема, щодо злочинів у міських районах і злочинності серед дітей та злочинів із застосуванням насильства тощо. На форумі прийнято 11 резолюцій та інші рішення [3].

Десятий Конгрес (Відень, 2000 р.) прийняв Віденську декларацію про злочинність і правосуддя та проаналізував аспекти ефективності запобігання злочинності. Крім того, на Конгресі розглядалися питання щодо: міжнародного співробітництва в боротьбі із транснаціональною злочинністю; ефективності запобігання злочинності; боротьби з корупцією; участі громад у запобіганні злочинності тощо [4].

Одинадцятий конгрес ООН (Бангкок, 2005 р.) розглянув питання щодо: ефективності заходів по боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю; міжнародного співробітництва в боротьбі з тероризмом та корупцією тощо. Загалом на форумі проведено 6 тематичних семінарів-практикумів і прийнято 2 резолюції [5].

Дванадцятий Конгрес (Сальвадор 2010 р.) прийняв Сальвадорську декларацію про комплексні стратегії для відповіді на глобальні виклики системи запо-

бігання злочинності, а також розглянув питання щодо практичних підходів до запобігання злочинності в містах, забезпечення дієвості керівних принципів ООН у сфері запобігання злочинності тощо.

Тринадцятий Конгрес (м. Доха (Катар) 2015 р.) розглянув питання щодо інтеграції питань запобігання злочинності й кримінального правосуддя в широкий порядок денний ООН; стану злочинності у світі; запобігання та підвищення ефективності протидії злочинності; національних підходів до участі громадськості в запобіганні злочинам тощо [6].

Доцільно, на наш погляд, розглянути основні нормативні документи, які стосуються проблем запобігання злочинності.

Велике значення для встановлення міжнародних стандартів щодо запобігання і боротьби зі злочинністю мають *Рекомендації щодо міжнародного співробітництва в галузі запобігання злочинності та кримінального судочинства в контексті розвитку і нового міжнародного економічного порядку*.

У цьому документі наголошується на необхідності активізації боротьби з міжнародною злочинністю шляхом дотримання та укріплення правопорядку і законності в міжнародних відносинах. З цією метою пропонується доповнювати та розвивати міжнародне кримінальне право, виконувати в повному об'ємі зобов'язання, які випливають з міжнародних договорів та документів у цій галузі, та переглядати свої національні законодавства з тим, щоб забезпечити їх відповідність вимогам міжнародного кримінального права.

Держави повинні враховувати, що передова технологія та спеціальні технічні знання застосовуються в злочинних операціях у галузі міжнародної торгівлі та комерції, включаючи використання комп'ютерів для шахрайства, шляхом зловживання банківськими технічними можливостями, порушенням податкового законодавства і митних правил, і саме тому співробітники правоохоронних органів і органів кримінального судочинства повинні бути належним чином підготовлені та забезпечені адекватними правовими і технічними засобами щодо виявлення та розслідування таких правопорушень. Для цього необхідно вкладати прямі домовленості про міжнародне співробітництво між різними установами національних систем кримінального судочинства.

Ураховуючи, що в більшості країн відсутнє належне національне законодавство для боротьби із транснаціональною злочинністю, треба негайно прийняти відповідні документи та здійснювати на практиці заходи щодо запобігання злочинності цього виду, сприяти обміну інформацією про наявні закони і правила, для того, щоб полегшити вжиття відповідних заходів.

Для ефективного запобігання злочинності необхідно також боротися з корупцією, оскільки вона здатна звести нанівець потенційну ефективність усіх видів урядових програм, ускладнити розвиток і створити загрозу для окремих осіб і груп осіб.

Політика планування в галузі запобігання злочинності повинна включатися у планування національного розвитку, починаючи із загальної переоцінки, де це необхідно, основ кримінально-процесуального законодавства. Такий підхід означав би: початок процесів декриміналізації, депеналізації та використання несудових засобів; процесуальну реформу, яка забезпечить підтримку громадськості та перегляд політики в цьому напрямі: встановлення відповідного зв'язку між системою кримінального судочинства та іншими секторами розвитку, включаючи освіту, зайнятість, охорону здоров'я, соціальну політику та інші відповідні галузі.

Для підвищення ефективності міжнародного співробітництва у сфері запобігання злочинності та кримінального судочинства доцільно прийняти узгоджені зусилля в таких напрямках:

- ратифікація та виконання чинних документів;
- розроблення двосторонніх і багатосторонніх документів;
- підготування та розроблення типових документів і стандартів для використання на національному, двосторонньому, багатосторонньому, субрегіональному, регіональному і міжрегіональних рівнях.

До міжнародних документів, які викликають загальний інтерес, у Рекомендаціях віднесено:

- договори про надання судової допомоги, особливо між країнами загального і континентального права, які стосуються способів отримання доказів відповідно до вимог держави, яка направляє запит;

- стандарти запитів на видачу та надання взаємної допомоги;

- рекомендації щодо шляхів та засобів надання допомоги жертвам злочинів і зловживання владою і забезпеченням належного захисту свідкам;

- стандарти надання міжнародної допомоги стосовно банківської таємниці, які сприяють накладенню арешту і конфіскації доходів, що знаходяться на банківських рахунках і отримані в результаті злочинних дій. Необхідно також розробити більш ефективні міжнародні норми, щоб перешкоджати “відмиванню” грошей і капіталів, які пов’язані зі злочинною діяльністю, наприклад, незаконним обігом наркотиків і тероризмом [1; 7, с. 65–68].

Керівні принципи щодо запобігання організований злочинності та боротьби з нею складаються з двох розділів: національні заходи та міжнародне співробітництво.

Ці принципи окреслюють стратегію запобігання організований злочинності та зазначають, що важливим елементом будь-якої профілактичної діяльності є підвищення свідомості громадськості та мобілізація її підтримки. Навчальні та просвітницькі програми, а також розповсюдження інформації серед широких верств населення змінили на краще відношення суспільства до цієї проблеми та забезпечили його підтримку. Подібні заходи можуть сприяти боротьбі проти шахрайських операцій стосовно державних доходів. Їх можна вдосконалювати і використовувати на систематичній основі, виявляючи галузі, де суспільству була нанесена найбільша соціально-економічна шкода та залучаючи до співробітництва засоби масової інформації, які можуть зіграти позитивну роль у цих відносинах.

Необхідно підтримувати проведення досліджень структури організованої злочинності й аналізу ефективності заходів, які здійснюються, оскільки ця робота може сприяти створенню більш надійної інформаційної бази для програм щодо шахрайських злочинів.

У *Керівних принципах* також підкреслюється необхідність постійного пошуку шляхів запобігання чи зведення до мінімуму наслідків організованої злочинності. Хоча в більшості країн питання щодо запобігання злочинності є недостатньо вивченою темою, конкретні заходи в деяких галузях довели свою ефективність. Доцільно намагатись розробляти детальні програми, які спрямовані на створення перешкод для потенційних правопорушників, скорочення можливостей для вчинення злочинів і створення умов, за яких факт злочину стає явним. Значним позитивним кроком у цьому напрямі є програми щодо боротьби із шахрайськими операціями. Ці заходи включають в себе оціночний аналіз вірогідності шахрайських операцій та контроль, які пов’язані із системами і процедурами, управлінням і кадровою роботою, засобами забезпечення особистої безпеки, інформації та збиранням даних, методами розслідування і програмами професійної підготовки. Водночас можна створювати установи чи інші механізми щодо боротьби з корупцією. Такі аспекти нових програм, як дослідження наслідків злочинності

та виявлення факторів, що її породжують, дозволять передбачити заходи щодо запобігання злочинам на етапі планування.

Важливим компонентом стратегії запобігання злочинності є підвищення активності правоохоронної діяльності та кримінального судочинства, оскільки в його основі лежить значна дієвість і справедливість процесу, що слугує стримуючим фактором для злочинності та укріплює права людини. Як підкреслюється в *Керівних принципах*, процеси планування, спрямовані на забезпечення взаємодії та координації роботи відповідних судових органів, які часто функціонують незалежно один від одного, в контексті розвитку нового міжнародного економічного порядку також будуть слугувати стримуючим засобом для злочинності.

Доцільно підтримувати зусилля країн, у яких виробляються наркотики, щодо ліквідації такого незаконного виробництва. Саме розвинуті країни могли б надати відповідну технічну і фінансову допомогу для здійснення програм заміни посівів наркотичних рослин сільськогосподарськими культурами. Цим країнам доводиться також накопичувати зусилля щодо радикального скорочення незаконного попиту на наркотики та їх вживання на своїй території.

Щодо кримінального законодавства, то *Керівні принципи* наголошують на необхідності сприяння розробленню законодавства стосовно нових видів правопорушень, пов'язаних з “відмиванням” доходів і організованим шахрайством, а також таких правопорушень, як відкриття і використання рахунків на вигадане ім'я.

Іншою галуззю, яка вимагає уваги, є злочини з використанням комп'ютерів. Крім того, має бути проведена реформа цивільного, податкового і адміністративного законодавства, яке стосується боротьби з організованою злочинністю. ООН через свої органи необхідно прийняти заходи щодо широкого розповсюдження інформації про важливі нововведення, які відбулись за останні роки, з тим щоб забезпечити належну основу для приведення кримінального законодавства, яке стосується організованої злочинності, у відповідність до сучасних вимог.

Одним із найбільш важливих нововведень за останні роки є практика конфіскації доходів, які отримані від злочинної діяльності. У зв'язку з цим, держави могли б розглядати можливість застосування таких заходів:

- заморожування чи обмеження розпорядження, конфіскації чи вилучення майна, яке використовується під час вчинення правопорушення;
- винесення постанов про грошовий штраф, що базуються на оцінці судом грошового еквіваленту доходів, отриманих правопорушником у результаті скоєного правопорушення.

Інформацію про ефективні заходи, які приймаються в різних країнах у цій сфері, необхідно системно доводити до відома іншим зацікавленим країнам з метою їх більш широкого розповсюдження. Остаточне вирішення питання про розпорядження майном, яке вилучене однією країною на прохання іншої, може здійснюватись на підставі двосторонніх угод.

Крім того, потрібно зосередити увагу на нових методах кримінального розслідування, а також на розроблених у різних країнах методах “виявлення каналів руху грошових коштів”. У зв'язку з цим, важливе значення мають нормативні документи, які зобов'язують фінансові установи надавати всю інформацію, яка необхідна для виявлення каналів руху грошових коштів.

Вирішальну роль у програмах боротьби зі злочинністю відіграє правоохоронна діяльність. Важливо забезпечити наділення правоохоронних органів належними повноваженнями за умови дотримання прав людини. Необхідно передбачити створення спеціалізованої міжвідомчої установи, яка конкретно займалася б питаннями організованої злочинності.

Водночас потрібно приділити належну увагу проведенню технічних та організаційних заходів, спрямованих на підвищення ефективності роботи співробітників слідчих та судових органів, включаючи прокурорів. При цьому до навчальних програм підготовки таких співробітників необхідно включати курси з вивчення професійної етики. З цією метою могли б бути використані деякі документи, які розроблені ООН, такі як *Основні принципи незалежності судових органів (1990 р.)* і *Кодекс поведінки посадових осіб щодо підтримання правопорядку (1979 р.)*.

У частині, яка присвячена міжнародному співробітництву, в *Керівних принципах* зазначається, що міжнародний характер організованої злочинності вимагає розроблення нових ефективних угод про співробітництво на більш широкій основі. Важливе значення має також обмін інформацією між відповідними установами держав-членів, які необхідно розвивати і вдосконалювати [1; 7, с. 69–72].

Уряди повинні активно підтримувати всі корисні ініціативи країн і міжнародних установ щодо боротьби з незаконним обігом наркотиків та попереджувати інших про зростаючу небезпеку, яку він несе.

Потрібно посилювати технічне співробітництво в його найрізноманітніших формах і розширювати консультативні послуги з метою обміну досвідом і новими досягненнями, а також надавати допомогу державам, які її потребують, сприяти проведенню регіональних і субрегіональних конференцій за участю працівників правоохоронних і судових органів та прокуратури.

У сфері паспортного і транспортного контролю повинні використовуватись сучасні технічні засоби та заохочуватись зусилля щодо пошуку і виявлення автомобілів, суден та інших засобів, що використовуються для вчинення міжнародних крадіжок, передачі чи постачань наркотичних засобів.

Необхідно створювати та розширювати бази даних, які містять інформацію про дії правоохоронних органів, правопорушників, фінансові документи за умов належного захисту конфіденційності.

Має бути приділена першочергова увага наданню взаємної допомоги при передачі матеріалів судового розгляду і виконання вироків, включаючи конфіскацію та вилучення майна, а також екстрадицію [7, с. 74; 8].

Підсумовуючи аналіз міжнародно-правових актів щодо проблем запобігання злочинності, необхідно зробити такі **висновки**.

1. Міжнародною спільнотою під егідою ООН проводиться значна робота з розроблення необхідної нормативної бази, так званих міжнародних стандартів запобігання злочинності. У їх розробленні важлива роль належить Конгресу ООН щодо запобігання злочинності та з кримінального правосуддя. Усього було проведено тринадцять Конгресів ООН щодо запобігання злочинності.

2. Початок новому – соціальному підходу до проблем запобігання злочинності був покладений четвертим Конгресом (1970 р.). У прийнятій Конгресом декларації зазначається про необхідність координації та збільшення інтенсивності діяльності щодо запобігання злочинності в загальному контексті економічного та соціального розвитку, який визначається кожною державою. Профілактика злочинності повинна стати частиною програми соціально-економічного розвитку кожної країни.

3. Міжнародні стандарти ООН наголошують на системному підході до планування в галузі запобігання злочинності, щоб політика в ній включалась до планів національного розвитку, починаючи із загальної переоцінки, де це необхідно, основ кримінально-процесуального законодавства. Такий підхід означав би початок процесів декриміналізації, депеналізації та використання несудових

засобів, процесуальну реформу, яка забезпечить підтримку громадськості та перегляд існуючої політики з метою оцінки її впливу, встановлення відповідного зв'язку між системою кримінального судочинства та іншими секторами розвитку, включаючи освіту, зайнятість, охорону здоров'я, соціальну політику тощо.

4. Основними заходами для запобігання злочинності на національному рівні мають стати: підвищення свідомості громадян; проведення досліджень структури злочинності, проблем корупції, причин та наслідків злочинів; аналіз ефективності заходів, які здійснюються для боротьби з ними; розроблення детальних програм для створення перешкод потенційним правопорушникам; організація та підвищення якості підготовки кадрів правоохоронних та судових органів; удосконалення законодавства щодо “криміналізації” діянь, пов'язаних з “відмиванням” доходів і організованим шахрайством; проведення реформи законодавства щодо боротьби з організованою злочинністю; забезпечення за допомогою сучасних технічних та організаційних засобів ефективної роботи працівників правоохоронних органів.

5. З метою підвищення ефективності міжнародного співробітництва у сфері запобігання злочинності та кримінального судочинства необхідно прийняти узгоджені зусилля в напрямках: ратифікації та виконання діючих правових документів; розроблення двосторонніх і багатосторонніх документів (угод); підготовки типових документів і стандартів для використання на національному, двосторонньому, багатосторонньому, субрегіональному, регіональному та міжрегіональних рівнях.

Документи, прийняті Конгресами ООН щодо запобігання злочинності, є для вітчизняних правоохоронних органів та вчених своєрідною дорожньою картою у справі розбудови в Україні системи запобігання злочинності, залучення до цієї діяльності необхідної кількості державних органів, громадських організацій, широких верств населення тощо. Вагомість їх полягає в закладенні нормативних підвалин для подальшої плідної співпраці України з іншими державами у напрямі запобігання злочинності, обміну й поширенню знань, досвіду й здобутків науковців і практиків щодо запобігання злочинам тощо.

6. На жаль, на сьогодні на урядовому рівні в Україні відсутні програми щодо протидії та запобігання злочинності, що не дає можливості здійснення системних заходів у зазначеній сфері. Тому взяття Україною подальшої участі в проведенні та реалізації положень і рекомендацій конгресів ООН є необхідною умовою в справі побудови правової держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конгрессы ООН по предупреждению преступности и уголовному правосудию : сб. материалов : в 3 кн. – Кн. 1 / Нац. акад. прав. наук Украины ; НИИ изучения проблем преступности им. акад. В.В. Сташиса ; кол. сост.: В.В. Голина, М.Г. Колодяжный ; под ред. В.В. Голины. – К. : Ред. журн. “Право Украины” ; Харьков : Право, 2013. – С. 188.

2. *Голина В.В.* Конгреси ООН: перспективи використання їх рекомендацій у плануванні та здійсненні заходів запобігання злочинності в Україні / В.В. Голина, М.Г. Колодяжний // Проблеми законності. Збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 108. – С. 169–177 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua.

3. A/CONF.169/16/Rev.1 // Доповідь Дев'ятого конгресу ООН із запобігання злочинності й поводженню з правопорушниками (Каїр, 29 квіт. – 8 трав. 1995 р.).

4. A/CONF.187/15 // Доповідь Десятого конгресу ООН із запобігання злочинності й поводженню з правопорушниками (Відень, 10–17 квіт. 2000 р.).

5. A/CONF.203/18 // Доповідь Одинадцятого Конгресу ООН із запобігання злочинності і кримінального правосуддя (Бангкок, 18–25 квіт. 2005 р.).

6. Тринадцятий Конгрес Організації Об'єднаних Націй по запобіганню злочинності і кримінальному правосуддю (Доха, 12–19 квітня 2015 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.unodc.org/documents/congress//Declaration/V1504153_Russian.pdf.

7. *Свірін М.О.* Нормативно-правове регулювання діяльності органів внутрішніх справ щодо попередження злочинів: наук.-практ. посіб. / М.О. Свірін, Б.І. Бараненко, К.А. Гусева та ін.; за заг. ред. О.Н. Ярмиша. – Луганськ: ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2008. – 200 с.

8. *Міняйло Н.Є.* Зарубіжний досвід запобігання організованій злочинності / Н.Є. Міняйло // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2013. – Вип. 660. Правознавство. – С. 144–149.

Отримано 03.10.2016